

EXAMENSARBETE

Höstterminen 2010

Lärarytbildningen

**”Det sker alltså en utveckling i det pedagogiska arbetet”
– en studie av förskollärares resonemang om
pedagogisk dokumentation**

”Our educational work - and children – are clearly experiencing development”
– a study of preschool educators’ reasoning about
pedagogical documentation

Författare:

Paula Lundberg

Maria Oskarsson

Handledare:

Lars-Erik Nilsson

”Det sker alltså en utveckling i det pedagogiska arbetet”

– en studie av förskollärares resonemang om pedagogisk dokumentation

Paula Lundberg & Maria Oskarsson

Abstract

Syftet med denna studie är att ta reda på hur förskollärare resonerar om pedagogisk dokumentation i förskolan. Bakgrunden till studien är att förskolans läroplan 1998 lyfter fram pedagogisk dokumentation som ett redskap för att synliggöra verksamheten. I tidigare forskning bekräftas den pedagogisk dokumentationens möjligheter att synliggöra barns utveckling och lärande.

Vi har genomfört en kvalitativ undersökning med semistrukturerade intervjuer med öppna frågor. Intervjuerna genomfördes på fyra förskolor med fem informanter.

Av resultatet framgår det att förskollärarna ser den pedagogiska dokumentationen som ett redskap för synliggörande av barns lärande och utveckling. På olika sätt framkom det att samtliga förskollärare anser att reflektion är av betydelse för att göra dokumentationen pedagogisk.

Ämnesord:

Pedagogisk dokumentation, Förhållningssätt, Reflektion, Synliggörande

INNEHÅLL

1. INLEDNING.....	8
1.1 Syfte.....	10
1.2 Begreppsförklaring.....	10
2. LITTERATURGENOMGÅNG.....	11
2.1 Barnsyn.....	11
2.2 Observationer.....	11
2.3 Pedagogisk dokumentation.....	12
2.4 Pedagogisk dokumentation som stöd i det pedagogiska arbetet...13	
2.5 Pedagogisk dokumentation ett redskap för att synliggöra den pedagogiska verksamheten.....	13
2.6 Pedagogiska konsekvenser.....	14
2.7 Olika verktyg för dokumentation.....	14
2.8 Portfolio.....	14
2.9 Bild och text.....	15
2.10 Spaltdokumentation.....	15
2.11 Utvärdering.....	16
2.12 Sammanfattning.....	16
3. METOD.....	17
3.1 Metodval.....	17
3.2 Urval.....	17
3.3 Genomförande.....	17
3.4 Etiska överväganden.....	18
4. RESULTAT.....	19
4.1 Vad innebär pedagogisk dokumentation.....	19
4.2 Tillvägagångssätt.....	19
4.3 Vad är målet.....	20
4.4 Vad lyfts med hjälp av pedagogisk dokumentation.....	21
4.5 Målgrupp.....	21
4.6 Svårigheter.....	22

5.ANALYS.....	23
5.1Vad innebär pedagogisk dokumentation.....	23
5.2Tillvägagångssätt och verktyg.....	24
5.3Vad är målet.....	25
5.4Vad lyfts med hjälp av pedagogisk dokumentation.....	25
5.6Svårigheter.....	26
6.DISKUSSION.....	27
6.1Resultatdiskussion.....	27
6.2Metoddiskussion.....	31
6.3Slutsats.....	31
6.4Fortsatt forskning.....	32
7.REFERENSLISTA.....	33
Bilaga 1.....	35
Bilaga 2.....	36

Förord

Vi vill tacka de pedagoger som ställde upp med tid och engagemang för att göra denna studie möjlig. Vi riktar även tack till vår handledare Lars-Erik Nilsson som varit ett stöd i vårt uppsatsskrivande.

TACK!

Kristianstad 2010-12-21

Paula Lundberg & Maria Oskarsson

1. INLEDNING

Förskolans läroplan 1998 och Skolverkets allmänna råd om kvalitet i förskolan, lyfter fram pedagogisk dokumentation som ett redskap för att synliggöra verksamheten. Men i styrdokumentet finns inga tydliga anvisningar om hur denna pedagogiska dokumentation praktiskt ska tillämpas. Detta ger pedagogerna möjlighet för olika tolkningar av tillvägagångssättet, som i sin tur kan leda till att förskolor och pedagoger genomför den pedagogiska dokumentation på olika sätt. Vi ställer oss därför frågan hur man i förskolan idag resonerar kring pedagogisk dokumentation och följdfrågor blir vilka tillvägagångssätt använder man och vad är målet med arbetet.

Under vår tid på lärarutbildningen har vi genom litteratur, seminarier och VFU (verksamhetsförlagd utbildning) vid flera tillfällen kommit i kontakt med pedagogisk dokumentation som ett redskap för verksamma förskollärare. Vår studie kommer att utgå från hur verksamma pedagoger resonerar kring pedagogisk dokumentation i förskolan. Åberg och Lenz Taguchi (2005) menar att pedagogisk dokumentation är ett sätt att förstå barns upplevelser och lärande. Pedagogisk dokumentation är ett arbetsverktyg som synliggör barns lärande samt pedagogens roll i förskolan. Lenz Taguchis (2000) forskning visar att pedagogisk dokumentation inte nödvändigtvis leder till ett förbättrat arbetssätt, men att den kan vara oss till hjälp att tolka och finna nya vägar i vårt pedagogiska arbete. Hur pedagoger tolkar och prioriterar sina arbetsuppgifter påverkar den pedagogiska verksamheten. På lärarutbildningen har det talats positivt om pedagogisk dokumentation som redskap för att kunna föra den pedagogiska processen framåt och ute på förskolorna under VFU har vi hört andra tankar om vad det kan innebära. På en förskola talade man om pedagogisk dokumentation som något som säkert var intressant men att det i praktiken inte skulle fungera främst på grund av tidsbrist. En annan förskola dokumenterade när de ansåg att tillfälle gavs och för att göra föräldrarna delaktiga i verksamheten på vad deras barn gör och lär.

Vi är eniga om att det finns flera olika sätt att tänka kring pedagogisk dokumentation och lika många sätt att arbeta på. Som blivande förskollärare anser vi det relevant att göra en studie kring detta ämne eftersom verksamheten ska utgå ifrån barnens intresse, behov och förutsättningar. Enligt läroplanen för förskolan (Lpfö98) bör den pedagogiska verksamheten planeras utifrån barnens behov och intressen som de själva ger uttryck för. Det är även betydelsefullt ur synpunkt på att göra det pedagogiska arbetet synligt och meningsfullt för både barn och pedagoger i förskolan. Genom pedagogisk dokumentation ges möjligheten att medvetandegöra barns lärandeprocesser då man

utifrån insamlat material bearbetar de olika tankegångar som uppkommer under arbetets gång. I den reviderade läroplanen för förskolan har det tillkommit förtydliganden och kompletteringar bland annat gällande vikten av att dokumentera, analysera och följa upp barns utveckling och lärande. Detta arbete skall genomföras kontinuerligt och arbetslaget ska;

”följa upp och analysera varje barns
utveckling och lärande samt utvärdera hur förskolan tillgodoser barnens
möjligheter
att utvecklas och lära i enlighet med läroplanens mål och intentioner” (Lpfö, 1998, s. 15)

1.1 SYFTE

Syftet med studien är att undersöka hur verksamma förskollärare resonerar om pedagogisk dokumentation.

Problemformulering

Hur resonerar förskollärare om pedagogisk dokumentation?

Följdfrågor:

- Vad innebär pedagogisk dokumentation?
- Vad är målet med pedagogisk dokumentation?
- Vilka möjligheter och svårigheter finns i arbetet?

1.2 Begreppsförklaring

Pedagogisk dokumentation innebär enligt oss vara ett verktyg för att synliggöra den pedagogiska verksamheten och barns lärande och utveckling. Det ligger till grund för reflektion och anser vi är en förutsättning för att förstå varje barn. Kroeger och Cardy (2006) beskriver pedagogisk dokumentation som ett sätt att ta sig an lärande och ett redskap för att lättare förstå verkligheten. Lenz Taguchi (1997, s. 34) hävdar att ”pedagogisk dokumentation är ett förhållningssätt och en kommunikation”.

Vi har genomfört en studie som utgår från förskollärare men under arbetets gång beskriver vi dem som pedagoger. Pedagoger menar vi är den personal som arbetar i förskolan med adekvat utbildning.

2. LITTERATURGENOMGÅNG

Vi kommer i detta kapitel redovisa för vår studie relevant litteratur som beskriver teorier och tidigare forskning kring pedagogisk dokumentation och för ämnet relevanta begrepp.

2.1 Barnsyn

Enligt Lenz Taguchi är det i interaktion med människor i vår omgivning samt med samhället som helhet vi skapar våra uppfattningar och vår förståelse av omvärlden. Det är i de olika kommunikationsformerna som vi gemensamt skapar en mening och en innebörd av våra uppfattningar (Lenz Taguchi, 1997). Enligt Kennedy (1999) har förskolan gått ifrån en traditionell utvecklingspsykologisk barnsyn till en syn där man ser det kompetenta och nyfikna barnet. Kennedy menar att i takt med en förändrad barnsyn har pedagogens roll i förskolan förändrats. Pedagogens roll är inte längre den som vet allt utan det är nu som barnet står i centrum. Pedagogens uppgift är inte längre att förmedla kunskap utan det handlar istället om att lyfta och utveckla barnets tänkande (Kennedy, 1999). Lenz Taguchi uttrycker sig på ett liknande sätt, barnen är de som är utgångspunkten för vårt arbete men det är du som vuxen som skall ”gå steget före” (Lenz Taguchi, 1997, s. 13). Du som pedagog skall skapa goda möjligheter för barns utveckling och lärande och ta tillvara på barnens tankar, intresse och nyfikenhet. Vår barnsyn skall utgå från att varje barn är unik som individ med en vilja och nyfikenhet för lärande (Lenz Taguchi, 1997). Åberg och Lenz Taguchi (2005) menar att den barnsyn vi har inte alltid överensstämmer med den vi tror eller säger oss ha. Det väsentliga är istället vilken syn på barnet vi synliggör i verksamheten. Hur ger vi barnen möjlighet att synliggöra sina förmågor och hur får vi barnen att uppleva sig själva som kompetenta i förskolan? Det är enligt Åberg och Lenz Taguchi (2005) i vardagens alla händelser och i vårt bemötande med barnen som vår barnsyn blir synlig.

2.2 Observationer

Inom den svenska förskolan har barnobservationer och dokumentation haft en stor roll från sent 30-tal fram till 90-talet. De barnobservationer man utförde skulle kunna användas för att göra antagande om den utveckling barn erfor (Lenz Taguchi, 2000). Observationer genomfördes också för att erfara kunskap om den enskilda individen och dennes förutsättningar och behov. Fram till 70-talet låg fokus oftast på det barnet inte klarade av i hopp om att man skulle lära barnet detta. Observationer blev därmed en metod för att bedöma barns utveckling. Senare skiftades fokus till barnets förmågor och stärkandet och utvecklandet av dessa. Åberg och Lenz Taguchi (2005)

upplevde att det tidigare fanns för lite kunskap i förskolan om vad som var väsentligt att dokumentera. Detta medförde att man samlade in stora mängder av observationer som man aldrig eller sällan hade tid att diskutera i arbetslaget. Åberg och Lenz Taguchi (2005) är av den mening att det är i den gemensamma reflektionen som skillnaden för barns lärande utgörs, vidare menar de att en observation som enbart skrivs ner på ett papper inte fyller någon betydelse. Sättet man arbetade med dokumentation på utvecklades sedan och man började istället genomföra observationer med speciella utgångspunkter. Det blev väsentligt att utgå från frågor som man önskade svar på istället för att dokumentera allt som hände i barngruppen (Åberg och Lenz Taguchi, 2005).

2.3 Pedagogisk dokumentation

I Reggio Emilia i Italien har pedagogisk dokumentation använts som ett verktyg i förskolan under 30 års tid, synen på barnet som kompetent och aktivt i sitt lärande är en av de viktigaste utgångspunkterna och vilket man med hjälp av pedagogisk dokumentation vill synliggöra (Lenz Taguchi, 1997). Enligt Lenz Taguchi är pedagogisk dokumentation ett förhållningssätt och en kommunikation. Det är ett verktyg som synliggör barnens uttryck. Genom pedagogisk dokumentation kan barnet genom olika uttryck såsom målningar, ord och bilder kommunicera sina kunskaper till pedagogen. Pedagogen kan även återberätta detta genom att tillsammans med barnen gå igenom det som man arbetat med vid tidigare tillfälle. Dokumentationen används även i kommunikationen med utomstående. Till skillnad från observationer har dokumentation sitt fokus på barnens olika läroprocesser. Med exempelvis fotografi och text kan man synliggöra barnens läroprocesser och tankar kring det som barnen genomfört (Lenz Taguchi, 1997). Kroeger och Cardy (2006) beskriver dokumentation inte enbart som ett arkiv med samlat material för utvärdering utan som ett medel att få pedagoger och barn att interagera.

Eftersom vi inte kan dokumentera allt barnen säger eller gör måste vi välja vad fokus skall ligga på. Wehner-Godée (2000) och Pramling och Sheridan (2006) menar att dokumentationen i sig inte är målet utan det är processen i barnens lärande som är i fokus samt att synliggöra denna. Av samma åsikt är Lenz Taguchi som också menar att med pedagogisk dokumentation som arbetsverktyg startar pedagogerna ett förändringsarbete som aldrig når ett slut (Lenz Taguchi, 1997). I Skolverkets allmänna råd (2005, s. 10) går det att läsa följande:

”Kvalitetsarbete i förskolan ska kännetecknas av systematik, där arbetet tar sin

utgångspunkt i en beskrivning av nuläge, mål för verksamheten, uppföljning och utvärdering, analys och bedömning av resultat, utvecklingsåtgärder och nya mål.”

2.4 Pedagogisk dokumentation som stöd i det pedagogiska arbetet.

Enligt Kroeger och Cardy (2006) ger den pedagogiska dokumentationen pedagogerna möjlighet att reflektera över sitt eget lärande. Genom att dokumentera händelser och olika lärandetillfällen som barnen upplevt med hjälp av bilder, videokamera och barnens egna alster kan förskollärarna med hjälp av skriftliga berättelser och/eller kommentarer synliggöra barns utveckling (Skolverket, 2008). Enligt Åberg och Lenz Taguchi (2005) behöver den pedagogiska dokumentationen ses som ett stöd för det pedagogiska arbetet i förskolan. Att använda dokumentation för att föra den pedagogiska processen framåt krävs det kommunikation pedagoger emellan samt mellan pedagoger och barn. Det är när man tillsammans utifrån olika perspektiv försöker att förstå dokumentationen som den blir pedagogisk (Åberg och Lenz Taguchi, 2005). Pedagogen blir medforskare som ständigt reflekterar och söker förståelse för bildandet av barnets eget skapande och företagande (Dahlberg mfl, 2007). Åberg och Lenz Taguchi (2005) lyfter likaså fram pedagogen som medforskare vilket innebär att man som pedagog tillsammans med barnen söker och formar sin kunskap. Vidare anser Wehner-Godée (2000) att desto fler som bearbetar och diskuterar ett insamlat material desto mer lägger man märke till, vilket bidrar till att dokumentationen blir mer objektiv. Kennedy (1995) talar om att pedagogisk dokumentation är ett förändringsarbete som aldrig blir färdigt. Det handlar om att se och lära känna varje barn man möter. Det är inte ett redskap för att se om barnet utvecklingsmässigt stämmer in på bilden av hur barnet skall vara i en viss ålder.

2.5 Pedagogisk dokumentation ett redskap för att synliggöra den pedagogiska verksamheten.

Den pedagogiska dokumentationen riktas förutom till pedagoger och barn även till föräldrar. Kroeger och Cardy (2006) hävdar att pedagogen kan synliggöra barns lärande för föräldrar och på så vis låta dem ta del av barnens erfarenheter. Dokumentation är till stor hjälp då de yngre barnen kan ha svårt att uttrycka sig samt redogöra för sin dag i förskolan (Kroeger och Cardy, 2006). Enligt Pramling och Sheridan (1999) blir det pedagogiska arbetet genom pedagogisk dokumentation även synligt för ledningsansvariga och i sin tur även politiker.

Dahlberg mfl (2007) belyser den pedagogiska dokumentationens betydelse för en demokratisk pedagogisk praktik, för meningsskapande och som ett redskap för synliggörande av det pedagogiska arbetet i förskolan. Dahlberg mfl (2007) anser att synliggörandet av den pedagogiska verksamheten kan leda till att förskolan får en ny legitimitet i samhället. Det förutsätter att den pedagogiska praktiken synliggörs utanför förskolans värld och blir en del av den offentliga debatten. Det kräver ett deltagande av berörda grupper såsom pedagoger, föräldrar, ledningsansvariga och politiker.

2.6 Pedagogiska konsekvenser

Wehner-Godée (2000) hävdar att det inom förskolans verksamhet ofta kan tillstöta svårigheter då man påbörjar pedagogisk dokumentation då förskolan till mångt och mycket är traditionsbunden. Det medför ett behov av omorganisering för att på så vis anpassa verksamheten efter vad arbetet kräver. Dahlberg mfl (2007) hävdar att arbetet med pedagogisk dokumentation också är en fråga om prioritering och tid då detta är av största vikt. Enligt Kennedy (1999) är det betydelsefullt att pedagoger får tid att föra pedagogiska diskussioner. Det kan finnas åsikter om att pedagogen sviker barnet då hon eller han lämnar barngruppen men Kennedy menar istället att de kunskaper som de pedagogiska diskussionerna leder till är kunskaper som går direkt tillbaka till barnen. Hon menar att det handlar om att bygga upp en kultur kring reflektion och erfarenhetsbyte både mellan pedagoger i arbetslaget och tillsammans med pedagoger utanför arbetslaget (Kennedy, 1999).

2.7 OLIKA VERKTYG FÖR DOKUMENTATION

För att stödja och underlätta arbetet med dokumentation behövs olika metoder och tekniker för genomförandet (Wehner-Godée, 2000). Det finns en stor mängd tekniker att använda sig av exempelvis fotografering, videoobservation, bandspelare, spaltdokumentation, barnintervjuer och så vidare. Dahlberg, mfl (2007) är av den åsikten att när pedagoger använder sig av dessa olika tekniker är det positivt ur den synvinkeln att materialet kan sparas för att vid ett senare tillfälle användas vidare för pedagogiska syften.

2.8 Portfolio

En form av dokumentation på 80-talet var ”Min bok” vilket innebar att varje barn i förskolan hade sin egen personliga bok. I denna bok dokumenterades förvärvade kunskaper, vanor, teckningar och så vidare (Lenz Taguchi, 2000). Idag talar vi istället om portfolio eller portföljmetoden som verktyg

för att följa upp arbetet med den pedagogiska verksamheten (Pramling och Sheridan, 2006 och Wehner-Godée, 2000). I en portfolio samlar man liksom i tidigare ”Min bok” information som rör barnet men med fokus på barnets lärande och de olika processerna som de genomgår. Den dokumentation som pedagogerna där för följer barnet under dess vistelse i förskolan (Pramling och Sheridan, 2006).

2.9 Bild och Text

Med fotografier och text dokumenterar de flesta förskolor idag barnens läroprocesser men det finns en mängd andra tekniker att använda sig av som till exempel videofilm och dator. Med kamerans hjälp ges du möjlighet att fånga olika moment under en aktivitet och det synliggör dess olika skeenden menar Wehner-Godée (2000). Författaren pekar också på att foton med fördel kan användas till att utgöra stöd till observationsanteckningar och att de i sin tur kan användas till skapandet av väggdokumentation (Wehner-Godée, 2000). Väggdokumentation anser Lenz Taguchi (1997) synliggör de aktiviteter som är pågående samt de som har utförts och visar tydligt barns lärande. Wehner-Godée (2000) hävdar att det är genom dessa konkreta tekniker som det är möjligt att synliggöra det pedagogiska arbetet men att det är genom reflektion pedagoger medvetandegörs. Pramling och Sheridan (2006) menar att det är avgörande för utveckling att pedagogerna analyserar både sitt eget arbete så som barnens.

2.10 Spaltdokumentation

Papper och penna används troligtvis av de flesta pedagoger då de dokumenterar dels i löpande protokoll eller i form av spaltdokumentation. Spaltdokumentation genomförs i samband med en observation, exempelvis då ett barn är i akt att skapa eller i en leksituation (Wehner- Godée, 2000). En spaltdokumentation genomförs på så vis att du delar in ett pappersark i tre spalter, i första spalten ritas man det som sker, i spalt två skriver du det barnet säger och i spalt tre skriver du det barnet gör. Denna teknik kan vara svår beroende på vad som observeras då man som pedagog måste ha fokus på det som skall dokumenteras. Det positiva med denna tekniken är att man tydligt kan se framsteg och olika händelseförlopp i barns processer (Wehner-Godée, 2000)

2.11 UTVÄRDERING

I läroplanen för förskolan beskrivs pedagogisk dokumentation som ett viktigt underlag för utvärdering:

”Genom pedagogisk dokumentation kan verksamheten i förskolan synliggöras och bli ett viktigt underlag i diskussionen kring och bedömningen av verksamhetens kvalitet och utvecklingsbehov” (Lpfö, 1998, s. 4).

För att kunna utvärdera och vidareutveckla den pedagogiska verksamheten i förskolan krävs det av pedagogerna att de kontinuerligt dokumenterar barnens läroprocesser samt att pedagogerna reflekterar över det egna förhållningssättet. För att skapa en helhet om verksamhetens kvalitet krävs det att man reflekterar och analyserar materialet. På så vis kan pedagogerna vägledas ”så att de på ett bättre sätt kan möta barnen i deras lärande” (Pramling och Sheridan, 2006, s.132). Men det räcker inte att enbart ha tillgång till dokumentations material för att kunna få ut det mesta och bästa vid reflektion och analys, det krävs också tillgång och kunskap om teorier som rör utveckling och lärande anser Wehener-Godée (2000).

2.12 Sammanfattning

Pedagogisk dokumentation bygger på ett förhållningssätt och en barnsyn på barnet som kompetent och aktivt i sitt lärande (Lenz Taguchi, 1997). Genom den pedagogiska dokumentationen finns det möjlighet att synliggöra barnets färdigheter, tankar och funderingar. Den pedagogiska dokumentationen genomförs med hjälp av olika tekniker så som fotografering, ljudupptagning, observationer och så vidare (Wehner-Godée, 2000). För att dokumentationen skall bli pedagogisk hävdar Åberg och Lenz Taguchi (2005) att vi måste föra gemensamma reflektioner och därefter föra den pedagogiska processen framåt. Dahlberg, mfl (2007) menar att pedagogisk dokumentationen är av betydelse för en demokratisk pedagogisk praktik och för meningsskapande.

3. METOD

3.1 Metodval

Genom vår studie hade vi en önskan om att få ta del i på vilket sätt förskollärare i förskolan resonerar kring pedagogisk dokumentation. Vi har genomfört intervjuer med fyra förskollärare och en barnskötare på fyra olika förskolor. Med kvalitativa undersökningar är målsättningen att tolka och förstå det insamlade materialet (Patel & Davidson, 2003).

3.2 Urval

Vi har valt att intervjua fyra förskollärare och en barnskötare på fyra kommunala förskolor. Anledningen till att det vid ett intervjutillfälle deltog två informanter berodde på deras egen önskan om att delta tillsammans. Förskolorna är centralt belägna i två medelstora kommuner. Två av förskolorna valdes då vi tidigare haft tillfälle att göra den verksamhetsförlagda utbildningen där. De andra två förskolorna fann vi efter sökningar på kommunens hemsida. Alla de fyra förskolorna valdes på grund av deras aktiva arbete med pedagogisk dokumentation. Det resultat intervjuerna har resulterat i kan inte ses som generaliseringar och talar inte om hur de flesta pedagoger ser på pedagogisk dokumentation. Istället handlar det om att synliggöra fem förskollärares resonemang om pedagogisk dokumentation.

3.3 Genomförande

Efter att sökt förskolor på kommunens hemsida och kommit fram till vilka som kunde vara av intresse valde vi att kontakta dessa via telefon. Av dem vi kontaktade valde fyra förskolor att medverka i intervjun. Tid och plats bestämdes enligt överenskommelse för att pedagogerna skulle kunna avsätta den tid som passade dem bäst. Vi valde att genomföra studien genom intervju för att på så vis tillgodose oss information om pedagogisk dokumentation. Intervjufrågorna (se bilaga 2) sändes först till vår handledare som gav klartecken innan vi valde att använda oss av frågorna. Formen kan liknas vid semistrukturerad intervju och med det menas att vi som intervjuare redan i förväg sammanställt frågor som informanterna besvarar efterhand men att du som intervjuare har rätt att vara flexibel gällande frågornas ordningsföljd (Denscombe, 2000). Vid intervjutillfällena deltog vi båda, en av oss förde anteckningar medan den andre ställde frågor till informanten. Vi ställde öppna frågor till informanterna och enligt Stensmo (2002) ger öppna frågor möjlighet till fler svarsmöjligheter. Intervjuerna spelades in på en diktafon som ljudupptagningskälla, vi

transkriberade sedan det inspelade materialet. Ljudinspelning anser vi återge samtalet i dess helhet vilket underlättar kommande tolkning. Patel och Davidson (2003) menar att genom tolkning av text och tal kan du som intervjuare få en inblick i andra människors tankar om sin omvärld. Tilläggas bör att informanterna inte i förväg fick tillgång till intervjufrågorna. Det för att vi är av den åsikten att spontana svar kan vara mer direkta och ärliga, informanterna har inte fått tillfälle att anpassa svaren efter vad de tror att vi vill höra.

3.4 Etiska övervägande

De riktlinjer enligt Vetenskapsrådets (2002) forskningsetiska principer vi tänkt följa:

Som forskare informera undersökningsdeltagare om syftet med forskningen och villkoren för deras deltagande. De skall delta av egen fri vilja och upplysas om att de när som helst har rätt att avbryta sin medverkan. Av vikt är att informera att både personuppgifter och insamlat material, det vill säga ljudupptagningen, behandlas konfidentiellt i den meningen att det enbart är vi som forskare och våra handledare och vår examinator som får ta del av materialet. Vid intervjutillfället fick informanterna också ge sitt samtycke till att medverka i studien och med en namnunderskrift styrka det överenskomna (se bilaga 1).

4. RESULTAT

I denna del kommer vi att redovisa resultatet så som vi tolkat det. Syftet med intervjuerna var att ta reda på hur förskollärare resonerar om pedagogisk dokumentation. De namn som förekommer i studien är fiktiva. För att göra det tydligt för er som läsare väljer vi att dela upp resultaten i delar under olika rubriker.

- **Förskola 1:** Eva, förskollärare
- **Förskola 2:** Hanna, förskollärare och Lotta, barnskötare
- **Förskola 3:** Milla, förskollärare
- **Förskola 4:** Åsa, förskollärare

4.1 Vad innebär pedagogisk dokumentation

Pedagogisk dokumentation anser de samtliga pedagoger utgör en grund för synliggörandet av barns lärande och utveckling. Det handlar om att utgå från barnet, dess intresse och behov. Men Åsa hävdar att så inte alltid har varit fallet utan att man först flera år senare har förstått innebörden. Hon menar att när man började arbeta med dokumentation fotograferade man ”och så blev det något litet käckt semesteralbum” istället för ett pedagogiskt redskap. Pedagogisk dokumentation handlar om reflektion och medvetandegöra de olika läroprocesserna i förskolan. Det är en metod man använder,

”.....om man inte sysslar med dokumentation så kan man lägga ner verksamheten. Hur ska vi annars få syn på vårt lärande, både vårt eget lärande och barnens” (Åsa).

Pedagogisk dokumentation innebär också att man tillsammans med sina kollegor och barnen genom reflektion arbetar sig vidare till nästa nivå menar Hanna och Lotta. Det sker alltså en utveckling i det pedagogiska arbetet. Hanna och Lotta anser att pedagogisk dokumentation är en process som gör det enskilda barnet, barngruppen och arbetslaget delaktiga.

4.2 Tillvägagångssätt och verktyg

Gemensamt för de fyra olika förskolorna är att de dagligen använder sig av kameran som redskap för att dokumentera och fånga olika skeenden. Papper och penna utgör viktiga och lättillgängliga redskap vid observationer samt för att direkt kunna nedteckna en specifik händelse eller för att genomföra spaltdokumentationer. En dokumentation har ett större värde då den är nygjord eftersom

man då kan använda den aktivt i det pedagogiska arbetet med barngruppen.

Samtliga förskolor använder sig av väggdokumentationer och portfolio där de samlar barnens egna bilder och texter. Eva ser det som mycket positivt att använda sig av portfolio då man tydligt ser barnens utveckling och barnen själva får syn på sitt lärande och hur de har utvecklats. Portfolio anser Milla är ett redskap som ”följer barnen hela vägen genom förskolan”. Hon berättar att när barnen kommer upp i åldrarna blir de mer delaktiga än tidigare i utformningen av portfolion.

Datorn är enligt alla ett viktigt komplement då pedagoger dokumenterar, med datorns hjälp kan du bland annat bearbeta både text och bild. När det handlar om att få ner en text på papper menar Eva att det vid vissa tillfällen kan gå lika bra att skriva förhand men datorskriven text gör det ”mer lättläst”. Förskolorna arbetar utöver dessa med flera olika tekniker i sitt arbete med dokumentation så som videoinspelning, spaltdokumentation, powerpoint och digital fotoram.

4.3 Vad är målet

Framförallt handlar det om att synliggöra barnets utveckling samt att synliggöra den egna utvecklingen för barnet självt. Barnet skall få möjlighet att utmanas i sitt lärande. Samtidigt handlar det om att ha fokus riktat på det som händer i förskolan. Enligt Åsa är målet med pedagogisk dokumentation att synliggöra barnets förmågor och kunskaper samt att synliggöra pedagogers förhållningssätt. När hon talar om den pågående förändringen av hur man ser på förskolan uttrycker Åsa sig så här: ”....det handlar om att lära ut saker och ting, att det inte passas barn.” Det handlar om att utbilda barn. Hanna och Lotta poängterar vikten av att höja nivån i verksamheten, de hävdar att:

” det är ju ett sätt att höja nivån ytterligare i verksamheten och
på nåt sätt också höja kvaliteten
genom att hela tiden föra den här pedagogiska diskussionen med barnen.”

Vidare menar de att målet med pedagogisk dokumentation är att den ska gynna barnen för att du som pedagog skall kunna utmana dem vidare till nästa nivå. De anser också att ett av målen är att få syn på den fysiska miljön och att göra den tillgänglig för barnen så att de ges möjlighet att utforska denna. Uppgiften är samtidigt att skapa en tillåtande miljö, en miljö ”...byggd för att det inte ska bli så mycket nej...” (Hanna och Lotta).

Eva, precis som övriga pedagoger, menar att det framförallt är lärandeprocessen som är i fokus men hon talar också om att synliggöra rollen som pedagog och på vilket vis barnen uppfattar våra instruktioner ”alltså hur vi berättat och pratat om det vi ska göra”.

4.4 Vad lyfts med hjälp av pedagogisk dokumentation

Barns utveckling kommer återigen i fokus då pedagogerna resonerar om vad som kan lyftas med hjälp av pedagogisk dokumentation. Det handlar om att se det positiva och stärka det. De olika områdena som pedagogerna vill lyfta är bland annat språk, motorik, lek och det sociala samspelet. Åsa anser att dokumentationen kan påvisa barnens kompetenser och att vi får möjligheten att lyfta vår ställning som aktiva pedagoger. ”Kunskaper, det handlar ju inte bara om barnens utan det handlar ju även om pedagogernas sätt att lyfta vad det är vi gör för någonting” (Åsa).

Det är ett stöd för pedagogerna då den pedagogiska dokumentationen gynnar både pedagoger och barn. När pedagoger dokumenterar ser de tydligt de processer barnen genomgår. Det är processen som är betydelsefull och inte resultatet. Barnen är de som påverkar hur verksamheten skall se ut, barnens intresse styr utformningen. Hanna och Lotta påpekar att ”....det behöver inte bli färdigt, när intresset slocknar så är det dags att hitta på nåt nytt. Ett tema måste inte vara en viss tid”.

Läroplanen och de strävansmål förskolan arbetar mot blir synliga genom den pedagogiska dokumentationen då det på ett naturligt sätt går att koppla läroplanen till verksamheten och det arbete som utförs där av både pedagoger och barn anser Hanna och Lotta.

Samtliga pedagoger ser fördelar med arbetet av pedagogisk dokumentation då det synliggör läroprocesser och barns utveckling. Eva och Milla berättar att de dokumenterar barnens ”månadens gubbe” där man tydligt kan se ett barns framsteg. ”...då kan man ju se att för ett år sedan kunde jag bara göra ett streck men nu kan jag göra gubbar” (Milla).

4.5 Målgrupp

Gemensamt för alla pedagogerna är att den pedagogiska dokumentationen i första hand riktas till barnen. Därefter talar de om föräldrarna som målgrupp och de själva som pedagoger. I mötet med föräldrarna vid exempelvis inskolningssamtal och utvecklingssamtal är Åsa av den åsikten att dokumentationen utgör en grund för diskussion och ger ”ett oerhört bra fokus”. Den pedagogiska

dokumentationen blir ett stöd också i mötet med föräldrar med annat modersmål än svenska menar pedagogerna på en av förskolorna. Hanna, Lotta och Eva riktar även den pedagogiska dokumentationen till andra pedagoger i verksamheten för att delge andra sitt arbete. Det kan ses som en inspirationskälla och barn på andra avdelningar än sin egen kan ta del av dokumentationen och det kan väcka ett intresse hos dem. Eva tar den pedagogiska dokumentationen ett steg vidare och menar att den kan vara till hjälp för att synliggöra det pedagogiska arbetet för rektorn.

4.6 Svårigheter

Informanterna har delade åsikter om vad som kan vara en svårighet i arbetet med pedagogisk dokumentation men några tar upp tidsaspekten. Det kan vara svårt att få tid och utrymme att räkna till. Åsa menar dock att det inte behöver vara ett problem då vi istället måste ”organisera tiden”. Åsa menar att man tillsammans i arbetslaget bör arbeta fram de arbetssätt som gagnar verksamheten mest och att man avsätter tid samt ger varandra tid att sitta ner och arbeta med dokumentationen. Hanna och Lotta anser att det kan vara en utmaning då man samlar arbetslaget och tillsammans tolkar bilder, de menar att det är viktigt att man lyssnar på varandra i arbetslaget och att man lyssnar på barnen. Det ligger ytterligare en utmaning i att ställa barnen de rätta frågorna, Hanna och Lotta menar att ”det är så lätt att man ställer ja och nej frågor och inte så att dom får fundera.”

Eva anser att hon skulle behöva mer kunskap i hur man arbetar med dokumentation med datorns hjälp och andra tekniska hjälpmedel. Hon menar även att det kan vara svårt att koncentrera sig om hon arbetar med dokumentationen då barnen vid flera tillfällen är närvarande. Eva poängterar vikten av att ge varandra i arbetslaget tid till dokumentation för att få det att fungera.

5. ANALYS

Vi har bearbetat vårt empiriska material genom att flera gånger läst igenom de transkriberade intervjuerna. I detta kapitel kommer vi genomföra en resultatanalys där vi binder vårt empiriska material med koppling till relevant litteratur. Som i tidigare avsnitt kommer vi utgå från underrubriker för att underlätta för er läsare.

Resultatanalys

5.1 Vad innebär pedagogisk dokumentation

Lenz Taguchi (1997) hävdar att pedagogisk dokumentation synliggör barns uttryck samt är en kommunikationsform som möjliggör samspel mellan barn och pedagog samt barn och barn. Hon menar att det därför är av vikt att reflektera och återberätta det tidigare upplevda (Lenz Taguchi, 1997). I vårt resultat framgår det att pedagogerna har en syn på pedagogisk dokumentation som ett redskap för synliggörandet av barns lärande och utveckling. Med hjälp av pedagogisk dokumentation sker en vidareutveckling av verksamheten då man i arbetslaget, med det enskilda barnet samt barngruppen reflekterar över olika skeenden och de läroprocesser barnen genomgår. I vår studie framkommer det att man på samtliga förskolorna lyfter vikten av att i samspel med kollegor och barn reflektera över olika läroprocesser även om det uttrycks på olika sätt. Hanna och Lotta anser att man genom pedagogisk dokumentation kan utveckla sitt och barnens arbete vidare till en ny nivå, det sker därigenom en vidareutveckling.

Enligt Kroeger och Cardy (2006) är pedagogisk dokumentation inte enbart ett arkiv med insamlat material utan det är även ett redskap för interaktion mellan pedagog och barn. Med pedagogisk dokumentation får pedagogen möjlighet att reflektera över sitt eget förhållningssätt och lärande. I likhet med detta anser Eva att den pedagogiska dokumentationen ger pedagogerna möjlighet att reflektera över sitt förhållningssätt i olika situationer, hon talar också om vikten av att man som pedagog är medveten om hur barnen uppfattar instruktioner och det man vill förmedla. Åberg och Lenz Taguchi (2005) påpekar vikten av att vara medveten om sitt eget förhållningssätt då detta kan bidra till att du ser på barn som kompetenta och att barn kan. Det innebär inte att vi som pedagoger förmedlar kunskap till barnen utan att vi har rollen som medforskare för att ge stöd samt uppmuntra barnens självständiga tänkande. Författarna menar att kunskap skapas i samspel mellan barn och vuxna där man ger och tar samt lär av varandra (Åberg och Lenz Taguchi, 2005).

5.2 Tillvägagångssätt och verktyg

Att använda sig utav olika medier och tekniker vid pedagogisk dokumentation anser Wehner-Godée (2000) underlättar synliggörandet av barns lärande. Kamera, papper och penna var vanligt förekommande dokumentationsredskap eftersom som dessa är lättillgängliga. Några av pedagogerna anser att det är betydelsefullt att det man dokumenterat bearbetas så fort som möjligt för att det fortfarande skall vara aktuellt. Väggdokumentation används på samtliga förskolor där de samlar barnens bilder som exempelvis deras skapade alster eller fotografier samt deras texter med tankar och kommentarer. Lenz Taguchi (1997) hävdar att väggdokumentation synliggör barns pågående läroprocesser samt tidigare aktiviteter. Med portfolio som redskap kan man tydligt se barnens utveckling och barnen får själva syn på sitt lärande är vad en av pedagogerna i undersökningen hävdar.

5.3 Vad är målet

Åberg och Lenz Taguchi (2005) menar att förskolans miljö skapar olika förväntningar på barnen och användandet av pedagogisk dokumentation kan därmed underlätta för pedagogerna att utforma lämplig miljö. Utformningen av den fysiska miljön så den anpassas efter barnens behov är möjlig genom dokumentation och ett av målen anser Hanna och Lotta. Vi finner ytterligare stöd för detta i Skolverkets allmänna råd (2005) där det tydligt framgår vikten av att regelbundet genomföra observationer och dokumentationer för ta reda på barns intresse och behov och på så vis utveckla både miljön och verksamheten. Vidare uttrycker Eva och Åsa att ett av målen också är att medvetandegöra sin roll som pedagog och sitt förhållningssätt. Pramling och Sheridan (2006) hävdar att man genom att vara medveten om sina egna värderingar och attityder skapar möjlighet till goda betingelser i det pedagogiska arbetet med barn. Samtliga pedagoger talar om att målet är att synliggöra barnets utveckling samt att göra den synlig för barnet självt. Barnet skall ges möjlighet att utmanas i sitt lärande. Däremot tar enbart två av förskolorna upp som mål att den pedagogiska dokumentationen skall leda till högre kvaliteten i förskolan. Skolverkets allmänna råd om kvalitet i förskolan (2005) och Lpfö (1998) lyfter fram pedagogisk dokumentation som ett redskap för synliggörandet av den pedagogiska verksamheten. Vidare går det att läsa att förskolans kvalitetsarbete bör utgå från verksamhetens mål och genom utvärdering arbeta för en vidareutveckling av den pedagogiska verksamheten.

5.4 Vad lyfts med hjälp av pedagogisk dokumentation

Pedagogisk dokumentation leder till att de strävandemål man arbetar mot blir mer synliga och att det på ett naturligt sätt går att koppla till läroplanen. Speciellt Hanna och Lotta trycker på detta. Gemensamt för samtliga pedagoger var att med hjälp av pedagogisk dokumentation synliggör barns lärande och utveckling. Pedagogerna anser att fokus ligger på att se och stärka det positiva hos varje enskilt barn. Vid pedagogisk dokumentation är inte resultatet avgörande utan det är processen som är det betydelsefulla. Av samma åsikt är Kennedy (1995) som hävdar att pedagogisk dokumentation är ett förändringsarbete.

Åsa poängterar att pedagogisk dokumentation förutom att det synliggör barnens kompetenser är till gagn för dig som pedagog, då vi tydligt kan påvisa hur den pedagogiska verksamheten bedrivs samt att den synliggör vår ställning som aktiva pedagoger. Dahlberg, mfl (2007) hävdar att den pedagogiska dokumentation gör det möjligt för berörda grupper såsom föräldrar, ledningsansvariga och politiker att ta del av det pedagogiska arbete som bedrivs i förskolan. Vidare menar författarna att synliggörandet kan påverka förskolans och pedagogernas ställning i samhället vilket kan ge positiva konsekvenser då statusen kan tänkas öka.

5.5 Målgrupp

Lenz Taguchi (2000) skriver i sin avhandling att dokumentation som förs ofta används i syfte att skapa goda relationer till barnens föräldrar. Vi kopplar detta till läroplanen (Lpfö, 1998) där det står att alla som arbetar i förskolan skall skapa en tillitsfull relation till föräldrarna samt göra dem delaktiga i sina barns lärande. Samtliga pedagoger ansåg att föräldrarna var den målgrupp näst efter barnen som de ville nå med dokumentationen. Kroeger och Cardy (2006) och Åberg och Lenz Taguchi (2005) delar åsikt om att föräldrar som tillåts bli delaktiga i sina barns vardag i förskolan också ges en insyn i pedagogernas arbetssätt, föräldrarna blir inte enbart betraktare utan även en resurs. Därefter har de på förskolorna olika tankar om till vem eller vilka den pedagogiska dokumentationen kan riktas till. Någon nämner andra pedagoger i verksamheten, en annan förskola nämner vikten av att synliggöra för rektorn. En tredje förskola lyfter vikten av att det når människor utanför förskolans värld.

5.6 Svårigheter

I samspråk med sina kollegor diskutera insamlat material hävdar Wehner-Godée (2000, s.55) att ”vi lägger märke till helt olika saker”. Det är när vi tillsammans med andra upptäcker nya sätt att se på saker och ting som vi kan få något ut av arbetet. På en av förskolorna ansåg man det som en utmaning då man gemensamt tolkade bilder men de poängterar samtidigt vikten av lyhördhet.

En del av pedagogerna påpekar bristen på tid och utrymme för arbetet med pedagogisk dokumentation. Som Wehner-Godée (2000) antyder ligger till stor del ansvaret på pedagogerna att strukturera verksamheten så den pedagogiska dokumentationen blir ett naturligt inslag. Hanna och Lotta ser det som en utmaning att ställa ”rätt frågor” till barnen i ett steg att utmana dem. Genom att låta barnen få öppna frågor ökar deras inflytande i förskolan. Svårigheten i att ställa öppna frågor är knutet till teorin om att pedagogen skulle lotsa barnet till det rätta svaret vilket är ett traditionellt förhållningssätt med läraren i centrum (Lenz Taguchi, 1997).

6. DISKUSSION

6.1 Resultatdiskussion

Syftet med vår studie var att ta reda på hur verksamma förskollärare resonerar kring pedagogisk dokumentation. Vi ville undersöka deras tankar, tillvägagångssätt och syfte med pedagogisk dokumentation. Syftet undersöktes genom följande frågeställningar:

- Vad innebär pedagogisk dokumentation?
- Vad är pedagogernas mål med den pedagogiska dokumentationen?
- Vilka möjligheter och svårigheter finns det i arbetet med pedagogisk dokumentation?

Innan vi påbörjade vår undersökning hade vi fått erfarenhet av att pedagogers tankar kring pedagogisk dokumentation skildes åt. Det vi har kommit fram till är att många av pedagogernas tankar överensstämmer samtidigt som de i en del frågor lägger tyngdpunkt på olika saker. Det vi främst tänker på är när de diskuterade vem eller vilka som är målgrupp. Det visade sig att samtliga pedagoger var eniga om att den pedagogiska dokumentationen i första hand riktades till barnen men att den är lika viktig för föräldrar och pedagogerna själva. Kroeger och Cardy (2006) hävdar vikten av att föräldrar kan ta del av sina barns lärande samt att den pedagogiska dokumentationen är till hjälp då en del barn kan ha svårt att uttrycka sig verbalt. Vidare anser Åberg och Lenz Taguchi (2005) att föräldrarna kan ses som en resurs då de blir delaktiga i barnets vardag. I enlighet med läroplanen för förskolan (Lpfö, 1998) skall hem och förskola samarbeta. Det vår studie visar är pedagogernas tanke om att förskola och hem ska integreras, det ska ske ett utbyte mellan förskola och hem. Vi tolkar resultatet som att pedagogerna menar att förskolan inte skall ses som en separat del av barnens liv utan att förskolan och hemmet bör bilda en helhet där vi ska ta tillvara på barns intresse, behov och erfarenheter. Den pedagogiska dokumentationen utgör ett stöd för pedagogen på en av förskolorna vid bland annat utvecklingssamtal. På en annan förskola talar pedagogerna om pedagogisk dokumentation som ett stöd i mötet med föräldrar med annan etnisk bakgrund än den svenska. Med stöd av den pedagogiska dokumentationen möjliggörs reflektion och samtal mellan barn, förälder och pedagog (Åberg och Lenz Taguchi, 2005).

Då pedagogerna i vår studie diskuterade till vem eller vilka den pedagogiska dokumentationen

riktas till får vi en känsla av att de är medvetna i olika grad om den pedagogiska dokumentationens betydelse för att i ett vidare sammanhang synliggöra verksamheten och pedagogernas professionella yrkesroll. För att skapa en syn på förskolan som en plattform för barns utveckling och lärande anser Dahlbergs, mfl (2007) att det arbete som bedrivs i förskolan bör lyftas och bli en del av den offentliga debatten. En av pedagogerna anser att det fortfarande råder brist på kunskap om förskolans viktiga roll för barnets sociala och intellektuella utveckling då hon uttrycker att det handlar om att utbilda barn. En annan pedagog talar om vikten att höja nivån i verksamheten. Vi tolkar resultatet som att pedagogerna på två av förskolorna anser att den pedagogiska dokumentationen kan man påvisa det pedagogiska arbetet och därmed påverka förskolans status.

I resultatet av vår studie framgick det att pedagogisk dokumentation leder till att de strävandemål man arbetar mot blir mer synliga och att det på ett naturligt sätt går att koppla till läroplanen. Speciellt Hanna och Lotta trycker på detta. Gemensamt för samtliga pedagoger var att med hjälp av pedagogisk dokumentation synliggöra barns lärande och utveckling. Samtliga pedagoger anser att fokus ligger på att se och stärka det positiva hos varje enskilt barn. Pramling och Sheridan (1996) menar att pedagogerna visar barnen respekt genom att se barnen som kompetenta och att barnen tillåts bli delaktiga i sitt eget lärande. I vår studie framgår det att samtliga pedagoger är av åsikten att målet med pedagogisk dokumentation är att synliggöra barnets utveckling för barnet självt. Det är också av vikt för att stärka barnets självkänsla då barnen får möjlighet att utveckla och använda sig av sina förmågor. Wehner-Godée (2000) och Pramling och Sheridan (2006) anser att målet med den pedagogiska dokumentationen är att synliggöra processerna i barnets lärande. Åberg och Lenz Taguchi (2005) anser att vår barnsyn och vårt förhållningssätt avgör till vilken grad barn i förskolan görs delaktiga. I resultatet framgår att samtliga pedagoger har ett förhållningssätt och en barnsyn som lägger vikt vid att göra barnen delaktiga i sitt lärande genom pedagogisk dokumentation. En av pedagogerna uttrycker det vara betydelsefullt att den pedagogiska dokumentationen ses som en förutsättning för en levande och aktiv verksamhet. En aktiv lärandemiljö innebär att fokus ligger på barnens lärande och att de ges utrymme att aktivt medverka. Enligt Åberg och Lenz Taguchi (2005) är det först efter dialog med barn och kollegor som det går att skapa en meningsfull miljö som utmanar barnen i deras lust att lära. På en av förskolorna ansåg pedagogerna att det låg en utmaning i att ställa öppna frågor till barnen i ett steg att utmana dem vidare. Genom att låta barnen få öppna frågor ökar deras inflytande i förskolan. Svårigheten i att ställa öppna frågor är knutet till teorin om att pedagogen skulle lotsa barnet till det rätta svaret vilket är ett traditionellt förhållningssätt med

läraren i centrum (Lenz Taguchi, 1997). Det handlar inte om att förmedla en viss kunskap till barnen utan pedagogens roll blir istället att agera medforskare och i samspel med barnen söka och skapa kunskap. I förskolan har man gått från att se barnet ur ett utvecklingspsykologiskt perspektiv till att se barnet som kompetent där pedagogens roll blir att lyfta och utveckla barnets tänkande (Kennedy, 1995). Det handlar om att se varje barns förutsättningar. Enligt Hanna och Lotta är inte resultatet avgörande utan det är processen som är det betydelsefulla i arbetet med pedagogisk dokumentation. Vidare menar de att det är barnens intresse som styr och pedagogen därmed måste vara flexibel och ha förmågan att anpassa verksamheten därefter. Av samma åsikt är Kennedy (1995) som hävdar att pedagogisk dokumentation är ett förändringsarbete.

För att bli medveten om hur barns lärande utvecklas lägger pedagogerna i vår studie stor tyngdpunkt vid reflektion. Dahlberg, mfl (2007) anser att när pedagogen reflekterar och söker förståelse i samspel med andra skapas mening. Reflektion i interaktion med både barnen och övriga pedagoger i arbetslaget möjliggör ett meningsskapande på så vis att lärandet fortlöper. Det pedagogiska arbetet avstannar inte efter en enskild aktivitets slut. I vår studie framgår det att samtliga pedagoger anser att pedagogisk dokumentation innebär att de i samspel med kollegor barn reflekterar över olika läroprocesser även om det uttrycks på olika sätt. Då får man syn på andras tankar vilket kan berika sättet att se på verkligheten. Doverborg och Pramling (1995) är av den åsikten att i samspel med andra synliggöra olik tänkande möjliggörs utveckling. Enligt Whener-Godée (2000) är det tillsammans med övriga pedagoger i arbetslaget som möjlighet ges att få en mer objektiv bild av barnet då man diskuterar det insamlade materialet. I enighet med Kroeger och Cardy (2006) är pedagogisk dokumentation ett redskap för berörda parter. Via reflektion förändras ens förutfattade meningar om olika fenomen vilket kan leda till att nya lösningar kan tillämpas (Doverborg och Pramling, 1995).

I skolverkets allmänna råd (2005) framgår vikten av kontinuerligt jämföra observationer och dokumentationer för att ta reda på barns intresse och behov för att på så vis utveckla både miljön och verksamheten. Hanna och Lottas åsikt är att den pedagogiska dokumentationen kan visa på vilket sätt den fysiska miljön kan utvecklas och arrangeras vidare så verksamheten kan möta de behov och intresse barnen har. Åberg och Lenz Taguchi (2005) hävdar att miljön skall anpassas efter barnen och inte tvärtom. De intresse och behov som barnen har påverkar utformningen av den fysiska miljön. Det handlar om att vara uppmärksam på hur barnen utnyttjar miljön och på så sätt

får du som pedagog möjlighet att skapa en spännande och utmanande miljö (Åberg och Lenz Taguchi, 2005). Det framgår i studien att Hanna och Lotta anser att man skall utgå från barnens intresse och behov i utformningen av miljön. Utifrån detta resultat anser vi att det kan finnas en svårighet i att tillgodose alla barn då barngruppen består av barn i varierande åldrar och med olika intresse. Det handlar om att pedagoger skall medvetandegöra miljön, ta hänsyn till barngruppen och finna en balans i den pedagogiska miljön.

En av svårigheterna med pedagogisk dokumentation som några av pedagogerna lyfte var bristen på tid och utrymme. Precis som med all annan verksamhet krävs det att tid avsetts för att arbetet ska bli substantiellt. Det är betydelsefullt att den pedagogiska dokumentationen blir en naturlig del av den vardagliga verksamheten och att den inte ska ses som en separat del i arbetet med barn. Enligt Wehner-Godée (2000, s. 111) bör ” den som vill fortsätta måste helt enkelt spränga gamla tidsstrukturer och organisera om sitt arbete.” En av pedagogerna lyfter vikten av att pedagogerna i förskolan vill och vågar förändra verksamhetens rutiner så kan den pedagogiska dokumentationen ingå som en naturlig del. Enligt Kennedy (1999) är det betydelsefullt att pedagogerna får tid att föra pedagogiska diskussioner då de kunskaper som diskussionerna leder fram till går tillbaka till barnen. En av pedagogerna ansåg att den pedagogiska dokumentation var svår i början innan de hade lärt sig att välja fokus och skapat en förståelse för innebörden av den pedagogiska dokumentationen. Wehner-Godée (2000) menar att arbetet med hjälp av pedagogisk dokumentation blir mer lustfyllt då pedagogerna har fått en rutin i arbetet.

Pedagogisk dokumentation är enligt Lenz Taguchi (1997) ett förhållningssätt och en kommunikation. Kennedy (1995) talar om pedagogisk dokumentation som ett förändringsarbete, en process. Kroeger och Cardy (2006) anser det vara ett redskap för interaktion mellan pedagog och barn. Vi tror på grund av de många olika potentiella ”tolkningarna” av pedagogisk dokumentation att det kan finnas en svårighet för pedagoger ute i förskolorna att specificera hur man skall arbeta med dokumentation i förskolan. Våra informanter har arbetat med pedagogisk dokumentation under en längre tid, de har många tankar som överensstämmer med varandras samtidigt som det finns olikheter. Åsa hävdar att det är först flera år senare som man förstår innebörden av pedagogisk dokumentation. Det är som Kennedy (1995) menar, ett förändringsarbete som aldrig blir färdigt. Wehner-Godée (2000) talar om vikten av att välja fokus, man kan inte dokumentera allt.

6.2 Metoddiskussion

Vi beslutade oss för att genomföra intervjuer för att undersöka hur pedagoger i förskolan resonerar om pedagogisk dokumentation. På grund av tidsbrist lyckades vi endast få tag på fyra förskolor som visade sitt intresse. Antalet informanter anser vi inte vara avgörande för vår studies trovärdighet/tillförlitlighet då vi inte avser göra några generaliseringar. Intervjuerna genomfördes på respektive förskola vilket vi menar bidrar till en naturlig avspänd atmosfär för våra informanter. För att få en vidare inblick i pedagogernas arbete med pedagogisk dokumentation skulle vi om utrymme funnits även gjort observationer för att få ännu en infallsvinkel. Denscombe (2000, s. 103) anser att validiteten kan öka då du använder olika metoder och ser ”saker ur olika perspektiv”. Denscombe (2000, s. 252) menar att en nackdel med kvalitativ forskning kan vara den att ”tolkningen är nära kopplad till forskarens jag”. Vår intention var den att i största möjliga mån vara objektiva i vår tolkning av intervjuerna och det resultat som därav framkom.

6.3 Slutsats

Vi anser att studiens syfte har uppnåtts då vi ville undersöka hur förskollärare resonerar kring pedagogisk dokumentation. I studien framkom att samtliga pedagoger anser att pedagogisk dokumentation innebär ett synliggörande av barns lärande och utveckling. Stor tyngdpunkt läggs vid reflektion som en betydelsefull del av den pedagogiska dokumentationen. Reflektion innebär att man tillsammans med barnen eller med arbetslaget bearbetar det insamlade materialet och olika läroprocesser. Vidare hävdar samtliga pedagoger att den pedagogiska dokumentationen främst riktas till barnen, pedagogerna och barnens föräldrar. Det framkom även att pedagogerna resonerade olika i vissa avseenden. En av pedagogerna talade om den pedagogiska dokumentationens betydelse för ett synliggörande av den pedagogiska verksamheten för personer utanför förskolan. En av pedagogerna talade om vikten av att synliggöra sin pedagogiska verksamhet för andra pedagoger på förskolan samt ledningsansvariga. Genom att synliggöra barns lärande och de många framsteg de gör i förskolan med hjälp av pedagogisk dokumentation anser vi att det kan göra det pedagogiska arbetet tydligare för samtliga berörda parter.

6.4 Fortsatt Forskning

Som en vidareutveckling av studien skulle det vara av intresse att få en vidare inblick i pedagogernas arbete med pedagogisk dokumentation i praktiken. Under arbetet med vår studie har nya frågor och funderingar uppkommit. Det hade varit intressant att undersöka hur den pedagogiska dokumentationen påverkar kvaliteten i förskolan. En annan studie som vi finner av intresse hade varit att undersöka hur pedagoger i förskolan tolkar arbetet med pedagogisk dokumentation utifrån den reviderade läroplanen för förskolan.

7. REFERENSLISTA

Dahlberg, Gunilla & Moss, Peter & Pence, Alan (2007), *Beyond quality in early childhood education and care*. Routledge Taylor & Francis Group.

Denscombe, Martyn (2000), *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Doverborg, Elisabet & Pramling, Ingrid (1995), *Mångfaldens pedagogiska möjligheter*. Stockholm; Liber Utbildning.

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. (2002). Stockholm: Vetenskapsrådet.

Kennedy, Birgitta (1999), *Glasfåglar i molnen*. Stockholm; HLS Förlag.

Kroeger, Janice & Cardy, Terri (2006), *Documentation: A Hard to Reach Place*. Source: Early Childhood Education Journal, Vol.33, No.6, June 2006.

Lenz Taguchi, Hillevi (2000), *Emancipation och motstånd – dokumentation och kooperativa läroprocesser i förskolan*. Stockholm; HLS Förlag.

Lenz Taguchi, Hillevi (1997), *Varför pedagogisk dokumentation?* Stockholm; HLS förlag

Läroplan för förskolan, (Lpfö 98), Stockholm; Utbildningsdepartementet.

Patel, Runa och Davidson, Bo (2003), *Forskningsmetodikens grunder*. Studentlitteratur.

Pramling Samuelsson; Ingrid & Asplund Carlsson, Maj, (2003), *Det lekande lärande barnet i en utvecklingspedagogisk teori*. Stockholm; Liber AB.

Pramling Samuelsson, Ingrid & Sheridan, Sonja (2006), *Lärandets grogrund*. Studentlitteratur.

Skolverkets allmänna råd (2005), *Allmänna råd och kommentarer kvalitet i förskolan*. Stockholm; Skolverket.

Skolverket (2008), *SOU Tio år efter förskolereformen*. Elektronisk källa. www.skolverket.se/sb/d/193/url/.../pdf2096.pdf%3Fk%3D2096. Hämtad 101110.

Stensmo, Christer, (2002), *Vetenskapsteori och metod för lärare- en introduktion*. Uppsala; Kunskapsföretaget i Uppsala AB.

Wehner-Godée, Christina, (2000), *Att fånga lärandet, pedagogisk dokumentation med hjälp av olika medier*. Stockholm; Liber AB.

Åberg, Ann & Lenz Taguchi, Hillevi (2005), *Lyssnandets pedagogik – etik och demokrati i pedagogiskt arbete*. Stockholm; Liber AB.

BILAGA 1

Hej!

Vi är två lärarastudenter på Högskolan Kristianstad som önskar genomföra en intervju med dig som förskollärare. Materialet kommer att användas som en del av studien i vårt examensarbet. Vi följer forskningsetiska principer vilket bland annat innebär att uppgifterna (intervjun) kommer att behandlas anonymt på så vis att det enbart är vi och våra handledare som tar del av det inspelade materialet.

Tack för din medverkan!

Paula Lundberg _____

Maria Oscarsson _____

Enligt överenskommelse samtycker jag till att delta i studien.

Namnunderskrift: _____

BILAGA 2

INTERVJUFRÅGOR

Vad innebär pedagogisk dokumentation?

Hur arbetar ni med dokumentation? Tillvägagångssätt/verktyg?

Vad är ert mål?

Vad vill ni lyfta med hjälp av pedagogisk dokumentation?

Till vem riktas den pedagogiska dokumentationen?

Finns det några svårigheter i arbetet med pedagogisk dokumentation?

Vilka är då möjligheterna?